

ADA

Samih Rifat (1945, Ankara - 2007, İstanbul) Saint-Benoît Lisesi'ni ve İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. Üniversite yıllarından başlayarak çeviriye yöneldi; ilk çevirilerini 80'li yıllarda *Yazko Çeviri* dergisinde yayımladı. René Char, Jacques Prévert, André Verdet, Jean Follain, Paul Valéry, Kavafis, Le Corbusier gibi ozan/yazar'lardan çeviriler yaptı. Yine üniversite yıllarında fotoğrafçılıkla ilgilendi. 80'li yıllardan başlayarak çeşitli dergilerde, yazdığı yazılara eşlik eden fotoğraflar yayımladı; belgesel filmler çekti. Pek çok önemli serginin küratörlüğünü ve danışmanlığını üstlendi.

Kitapları:

Herakleitos - Bir Kapalı Söz Ustasıyla Buluşma Denemesi (YKY, 1998); *Ada* (Sel Yayıncılık, 2002; YKY, 2021); *Akla Kara Arası* (YKY, 2002); *Çocuğu Anlat Bana - Bütün Şiirleri* (YKY, 2010).

Çevirileri:

Mimarlık Öğrencileriyle Söyleşi, Le Corbusier, YKY, 1993; *Altın Yağmur*, Mabeyinci Pavlos, Adam Yayınları, 1997; *Adriana Mater*, Amin Maalouf, YKY, 2006; *Uzaktan Aşk*, Amin Maalouf, YKY, 2002; *Yolların Başlangıcı*, Amin Maalouf, YKY, 2004; *Yüzüncü Ad*, Baldassare'nin Yolculuğu, Amin Maalouf, YKY, 2000; *Ursule Mirouet*, Honoré de Balzac, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007; *Üç Öykü*, Gustave Flaubert, Can Yayınları, 2007; *Saf Bir Yürek*, *Üç Öykü I*, Gustave Flaubert, Can Yayınları, 2005; *Konuksever Aziz Julien Söylencesi*, *Üç Öykü II*, G. Flaubert, Can Yayınları, 2005; *Kriton ya da Görev Üstüne*, Platon, Can Yayınları, 2005; *Mutlak Peşinde*, Honoré de Balzac, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2005; *Louis Lambert*, Honoré de Balzac, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2004; *Tramvay*, Claude Simon, YKY, 2003; *Ezgiler Ezgisi*, *Neşideler Neşidesi*, Okuyan Us Yayın, 2002, Can Yayınları, 2008; *Modeste Mignon*, Honoré de Balzac, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006; *Bilmeceler (Kehanetler)*, Leonardo da Vinci, Sel Yayıncılık, 2001; *Gece Yazı*, YKY, 1994; *Sokrates'in Savunması*, Platon, Koç Kültür Sanat, 2002; *Ne Var Ne Yok*, *Beş Film Ayrıntısında Bir Günün Öyküsü* (Ve Yetişin), Vladimir Mayakovski, Sel Yayıncılık, 2000; *Japon Yelpazeleri İçin Yüz Tümcce*, Paul Claudel, YKY, 1999; *San Marco'nun Betimi*, Michel Butor, YKY, 1999; *Yaramaz Çocuklara Masallar*, Jacques Prévert, YKY, 1995; *Kapadokya Kaya Kiliselerinde Üç Gün*, Yorgo Seferis, YKY, 1997; *Sanat Her Zaman Yalan Söylemez mi?*, Konstantinos Kavafis, YKY, 1993; *Çok Eski Bir Günbatımı Osmanlı Öncesi İstanbul'un-dan Seçme Şiirler*, Adam Yayınları, 1999; *Abidin Dino ya da Kanatlanan El*, Jean Pierre Deleage, YKY, 2007; *Ayasofya'nın Betimi*, Mabeyinci Pavlos, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2010.

Samih Rifat'ın
YKY'deki kitapları:

Herakleitos - Bir Kapalı Söz Ustasıyla Buluşma Denemesi (1998)

Akla Kara Arası (2002)

Çocuğu Anlat Bana - Bütün Şiirleri (2010)

Ada (2021)

SAMİH RİFAT

Ada

Anı

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5814
Edebiyat - 1673

Ada / Samih Rifat
Desenler: Samih Rifat

Kitap editörü: Fahri Güllüoğlu
Düzeltili: Filiz Özkan

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Akgül Yıldız

Baskı: Sena Ofset Ambalaj, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Matbaacılar Sitesi B Blok
Kat: 6 No: 4NB 7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46
Sertifika No: 45030

1. baskı: Sel Yayıncılık (Geceyarısı Kitapları), İstanbul, Ocak 2002
2. baskı: Sel Yayıncılık (Geceyarısı Kitapları), İstanbul, Eylül 2013
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Haziran 2021
ISBN 978-975-08-5068-4

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2020
Sertifika No: 44719
© Nesrin Rifat, Elif Rifat, 2013

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
facebook.com/yapikrediyayinlari
twitter.com/YKYHaber
instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Sunuş • 9
Gemi • 13
Köy • 15
Balık • 17
Kilise Burnu • 19
Dantes • 21
Gega • 23
Serpme • 25
Rüzgâr • 27
İşkına • 29
Buzağı • 31
Batık • 33
Bağ • 35
Mavi • 37
Pina • 39
Buzhane • 41
Sütliman • 43
Bora • 45
Ağıt • 47
Havyar • 49
Yontu • 51
Paraskeva • 53
Manastır • 55
Altınsuyu • 57
Acente Hüseyin • 59

Sarı • 61
Palapetra • 63
Çergi • 65
Palatya • 67
Kaykaf • 69
Karafa • 71
Deniz Ağacı • 73
Dönüş • 75

Ocnos'a öykünerek... biraz.

Sunuş

Basit, sıradan şeyler üstüne kısa metinler, kırk kırkbeş yıl öncesinin oldukça bulanık anıları. Bir tür bellek zorlaması, bir çocukluk zamanını yeniden kurma, anlatma, yazma çabası. Kısaca böyle tanımlayabilirim *Ada'yı*.

1955-64 yılları arasında her yıl yaz aylarını Marmara Adası'nda geçirdim. Annem ve babamla. İlk gittiğimde on yaşındaydım, son gittiğimde on dokuz olmuştum sanırım. Babamın yıllık izin süresiyle, bir ayla sınırlıydı Ada günlerimiz –şimdi bu zaman bana daha uzun geliyor, sanki bütün yazı orada geçirirmişiz gibi; öyle değildi oysa. Çocukluğumun, ilk delikanlılığımın en güzel günleriydi. Yaz, tatil, güneş; deniz, kumsallar, kayalık tepeler, örenler, balık avları. Bazı eski dostlar; yıldan yıla görünce sevindiğimiz insanlar. Büyükler, çocuklar, kızlar. Adları eski zaman kokan bir iki balıkçı köyü: Kılazak, Palatya, Prastos, Kalemi. Kayıklar, insanlar, kahveler, denizkabukları, süngerler, balıklar...

Bütün bunlardan on dokuz yaşında koptum, ayrıldım. Bir daha da oralara gitmedim; tatil arayışlarım Güney'e, Bodrum'a, "Mavi Yolculuk"lara yönelmişti. Uzaktan uzağa, Ada'nın gittikçe daha kalabalık, daha gürültülü bir yer haline gelişini, motorlu araçlara, kamyonu, otomobile açılışını izledim. Gitmeyi sürdürenler, gitgide büyüyen gezmen saldırıları altında ezildiğini, kirlendiğini, betonlaştığını söylüyorlardı. Zamanla bu biraz değişti. Yeni görenler, gençler, özellikle de eskiyi bilmeyenler, güzel bir yerden söz ediyorlardı yine. Belki hâlâ insanları çeken güzellikleri vardı. Ama ben, bir zamanlar yıkık duvarları arasında oynadığım Kilise Burnu'nda, eski kalıntılar üstüne yapılan çirkin beton otelin bir fotoğrafını gördüğümde bir daha Ada'ya ayak basmamaya yemin etmiştim kendi kendime. Bu yemini sonuna dek tutar mıyım bilmiyorum. Ama *Ada'yı* yazmak istediğimi biliyorum. Aklımda, belleğimde, beynimin yüreğimin kıvrımları arasında kaldığı kadarıyla, kaldığı –belki

10 Ada

de yanlış, bozulmuş, gerçekten çok uzaklaşmış– biçimiyle. Kimin için?
Bütün bunlar kimi ilgilendirir?

Belki çocukluğunda, gençliğinde benim gibi bir *Ada'sı* olmuş bir iki
kişiyi, kim bilir!..

Samih Rifat
İstanbul 2001

Gemi

İstanbul'dan deniz yoluyla gidilirdi. Birbirine tıpatıp benzer iki gemi, Ayvalık ve Gemlik, "Çanakkale Postası" seferini yaparken uğrarlardı adaya. Balina kafasına benzeyen kocaman, küt bacalarıyla çok uzaktan tanınan, yeni, sessiz, iki gri beyaz gemi (Biri yandı sonradan, öteki hurdaya çıktı, söküldü; ikisi de ölü şimdi bu gemilerin, Ada'dakilerin çoğu gibi). Sanırım haftada iki gün, bir biri, bir öteki çıkardı sefere. Pek büyük değillerdi. Yine de bir çocuğun keşfedeceği sayısız güverte, direk dibi, ambar üstü merdiven altı, baca, lumboz, tahlisiye sandalı bulunurdu bu yollu gemilerde. Kentten –bir deniz kenti de olsa– gelen biri için sayısız alışılmadık mekân, ses, koku, imge. Dört beş saatlik yolculuk, küçük bir serüvene dönüşür, hele deniz kabarıkça, kent yaşamının sıradanlığı, hızla başka dalgalara devrilirdi.

Bomboş ufku ilk kez o gemide gördün. Biliyordun, bir iç denizdi üstünde gittiğin, ama sınırsız görünüyordu, engin görünüyordu. Seni ürkütüyor, bilmediğin duygular taşıyordu içinden. O düz ve mavi ıssızlık, gemiyi izleyen tek tük martılar, ara sıra gelip pruvanın hemen dibinde yüzen, onbeş yirmi saniye gemiyle yarış eden, sonra da dalıp yok olan gümüş mekik yunuslar, uzakta zar zor seçilen bir başka vapur, sahipsiz bir duman. Çocuk imgelemini allak bullak eden ve bu gemiye her bindiğinde aynı tazelikte, bıraktığın gibi bulduğun bir dünyaydı bu. Sevince açılan bir deniz kapısı.

Yola çıktıktan bir iki saat sonra, küçük, gizemli –ya da sana öyle gelen– bir tören, rota değişimi yapıldı gemide. Çocuklar, sızmayı başardıkları kaptan köprüsünden indirilir; süvari, kolları sırmalı ceketleriyle kamarasından çıkar, köprüye gelip yeni rotayı verir, sonra yine kamarasına, kendi sırlar dünyasına döner. Gemi, maviliğin ortasında belirgin biçimde yön değiştirir. Biraz sonra da pruvada

Ada görünürdü, hızla yaklaşır, büyür. Sancak bordadan önce Asmalı Feneri, sonra yüksek, sarp, koyu renk yamaçlar ve birbiri ardından adanın güney kıyısının köyleri geçer.

Geminin yanaştığı köyde iskele yoktu o yıllarda. Açıkta demir atılır, kıyıda kopup gelen ve gemiyi karşılayan mavili yeşilli kırmızılı on onbeş taka –gemide gri beyaz renklerin egemen olduğu ilk kez burada duyumsanırdı– lumbarağızlarına yanaşır, açığındaki çalkantıyla batıp çıkan motorlara eldeki bavullar, çantalar yüzünden biraz zorlukla atlanır, motor dolunca, sıra bekleyen bir sonrakine yer açmak için hızla uzaklaşırdı gemiden. Uygarlıktan uzaklaşmak demekti bu bir bakıma; geminin neredeyse “kentsel” düzleminden, motorların ilk ipuçlarını verdiği bir balıkçı köyü yaşamına geçilirdi bu kısacık yolculukta. Sesler, kokular, renkler, sözcükler bir kez daha değişir, yabancı bir dünyaya aktarılırdı her şey. O arada yolcusunu indiren gemi demir alır, uzun uzun düdüğü çalıp limanı selamlar ve seni çocukluk cennetine bırakıp giderdi (O bırakılışı anımsattı sana, daha sonra, çok sonra, uzun uzun düdüğü çalıp giden her gemi).

Köy

Çocukluk yazlarımın köyü, bir balıkçı köyüdür. İnsanların balık tutarak geçindiği, balıkla yaşadığı bir köy. Her şey balığa ve denize göredir orada; yaşamın tüm alışkanlıkları, nesneleri, imgeleri, tortuları, ona göre biçimlenir. Köyde otomobil, kamyon, minibüs yoktur (o yıllarda yoktu; sonra geldiler, yazık!); karayolu yoktur. Köyden köye, karşı adalara, en yakın ilçeye, deniz yoluyla, motorlarla, takalarla gidilir. Köyün çizgilerini kayıklar, balıkçı motorları, yelken ya da dalyan direkleri, sağa sola asılı, rıhtımlara yayılı renk renk ağlar, çekek kızakları, bucurgatlar, kayıkhaneler, balıkçı kahveleri çizer. İnsanlar, aralarında deniz sözcükleriyle konuşur; levrek, ıgırıp, sünger, parakete, alamana üstünden anlaşırlar.

Köyün tüm erkekleri –berber, postacı, kahveci gibi bir ikisi dışında– ya büyük takımlara dağılır ya da kendi irili ufaklı kayıklarıyla balığa çıkarlar her gün, mevsim ve hava el verdiğiğinde. Köyün marangozu dolaptan çok tekne çatar. Çocuklar tuzlanmış balık

